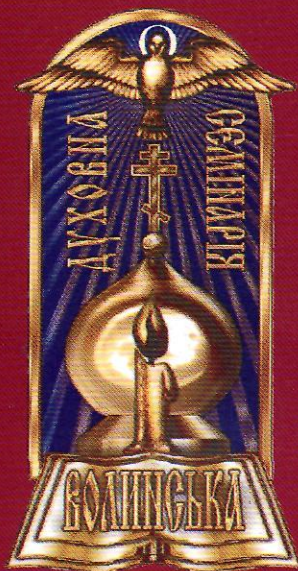

УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА
ВОЛИНСЬКА ЕПАРХІЯ
ВОЛИНСЬКА ДУХОВНА СЕМІНАРІЯ

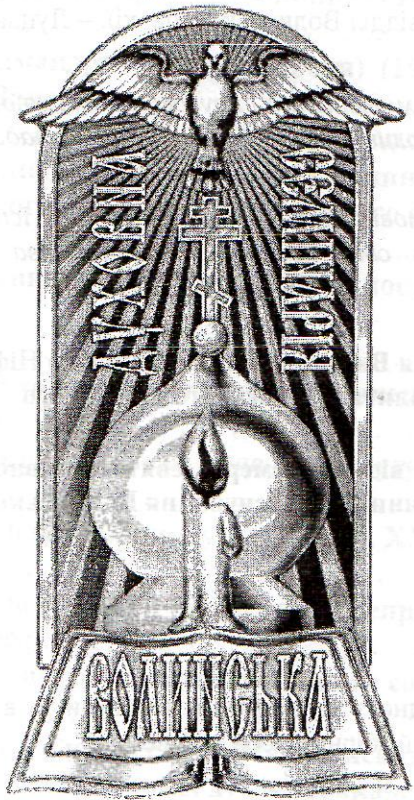

ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ
ПРАВОСЛАВ'Я НА ВОЛИНІ

Матеріали VI міжнародної
науково-практичної конференції
12 листопада 2015 року

2017 Ужгород бул. Соборна 146 в. 79.
Дашелець
Юрді

**УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА
ВОЛИНЬСЬКА ЄПАРХІЯ
ВОЛИНЬСЬКА ДУХОВНА СЕМІНАРІЯ**

ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ ПРАВОСЛАВ'Я НА ВОЛИНІ

**Матеріали VI науково-практичної конференції
12 листопада 2015 року**

1647 року він обдарував також 12 православних монастирів, які представляли майже всі регіони тогочасної України – від Галичини до Лівобережжя включно. В їхньому числі були обителі у Крехові, Уневі, Скитку, Угорницях, Лубнах (Мгарський), Кременці, Гощі, Почасві, Луцьку, Тригорах і в його рідній Мільчі. Проте на першому місці в тестаменті стояли монастирі Києва – Печерський, Києво-братський та Межигірський¹²⁴.

Якщо йдеться про релігійне життя Олександра Єловицького та його християнські чесноти, то не можна оминати увагою щодо духовного світу його дружини – Єфросинії Потіївни. Варто зазначити, що остання все своє життя дотримувалася унії. Представники двох конкуруючих (іноді ворогуючих) українських Церков могли, виявляється, не тільки уживатися в одній сім'ї, але, як свідчать їхні тестаменти, мати один до одного дуже теплі почуття. В той час, коли Олександр Єловицький скріплював православ'я у своїх маєтностях, його дружина шанувала чудотворні ікони у знаменитих відпустових центрах Уніатської Церкви – у Жировицях та Володимирі. Перший свій тестамент Єфросинія Потіївна написала 1635 року, заповівши поховати своє тіло в уніатському монастирі Св. Спаса м. Дубна. При цьому нею були обдаровані уніатські церкви та монастирі у Володимирі, Дубні, Жировичах та Хмелеві. Втім, Єфросинія Потіївна прожила ще кілька років і незадовго до смерті вирішила знайти свій вічний спочинок у Мілецькому монастирі. Тут, за її власним висловом, отримала багато божих ласк. При цьому вона не тільки не скасувала, але вдруге підтвердила всі надання на уніатські храми Волині та Білорусі згідно з її першим тестаментом¹²⁵. Таким чином, родина Олександра Єловицького яскраво і переконливо продемонструвала можливість поєднання в шляхетській свідомості відданість православ'ю з не менш широю толерантністю до інших християнських конфесій.

На закінчення хотілося б згадати, що упродовж 2015 року колишня монастирська (нині парафіяльна) церква Мільчанського монастиря стала відомою в Україні завдяки конфлікту за право володіння нею між духовенством і вірними Московського та Київського патріархатів. При цьому навряд чи хтось зі сторін конфлікту пам'ятає нині про духовний досвід фундаторів, які своєю працею звели і передали їм у спадок цей храм. Олександр Єловицький і Єфросинія Потіївна за земного життя були розділені конфесійно, але цей поділ не мав для них суттєвого значення. Їх об'єднували, передусім, кохання один до одного, щира, а не фальшива, християнська побожність та любов до спільної батьківщини – України. Саме цю єдність вони понесли із собою у Вічність. І невже цей досвід є зайвим для наших сучасників?

ДАНИЛЕЦЬ Юрій –

кандидат історичних наук, доцент Ужгородського національного університету, директор богословсько-історичного науково-дослідного центру ім. архімандрита Василя (Проніна), голова історико-архівного відділу Мукачівської єпархії УПЦ (Ужгород)

Випускник ВДС архіандрит Сергій (Цьока) (1927-2004 рр.) – дослідник історії Православної Церкви на Закарпатті

Закарпатська земля славиться багатьма подвижниками та сповідниками святого православ'я. Серед них преподобні Олексій Карпаторуський [8; 13; 14; 16; 24; 26; 27; 31] та Іов Угольський [3; 4; 11; 9; 10; 30; 25], схиігуменя Параскева (Прокоп) [1; 12; 34], архіандрит Василій (Пронін). Мало відоме сучасному досліднику ім'я уродженця Закарпаття – архімандрита Сергія (Цьоки) (1927-2004 рр.).

Він народився 13 травня 1927 р. в селянській родині Василя та Марії Цьока в с. Новобарово на Тячівщині [15, 71 зв.]. Архівні джерела повідомляють, що село під назвою Уйбард згадується ще в 1389 р. Населений пункт належав угорським феодалам Вайнагіям, Долгаям, Комловшіям [6, 210]. За угорським переписом 1910 р. в селі проживало 992 жителі, більшість з яких були греко-католиками. А вже в 1921 р. в селі налічувалося 755

¹²⁴ Довбищенко М. Шляхетська родина Єловицьких у громадському та релігійному житті Волині середини XVI – першої половини XVII ст. // Просемінарій – Випуск 7. – 2008. – С. 84-85.

¹²⁵ Довбищенко М. Шляхетська родина Єловицьких у громадському та релігійному житті Волині середини XVI – першої половини XVII ст. // Просемінарій – Випуск 7. – 2008. – С. 87-88.

православних, а греко-католиків залишилося всього 8 осіб [18, 112]. У рідному селі Михайло в 1941 р. закінчив 8 класів народної школи. Після навчання проживав разом з батьками, працюючи в домашньому господарстві. Відвідував храм, часто співав у клиросі.

У квітні 1947 р. поступив послушником до Свято-Миколаївського монастиря с. Іза-Карпуглаш Хустського району [29, 61]. Ця обитель була створена преп. Олексієм (Кабалюком) ще в 1919 р. та з часом стала кузнею священницьких кадрів для Закарпаття. 16 грудня 1948 р., з благословення архієпископа Макарія (Оксіюка), настоятелем монастиря архимандритом Матфеєм (Вакаровим) пострижений у малу схиму з нареченням імені Сергія, в честь преп. Сергія Радонежського [2]. 24 вересня 1950 р. в кафедральному соборі м. Мукачева єпископом Іларіоном (Кочергіним) рукоположений в сан ієродиякона.

У 1952-1956 рр. навчався у стінах Волинської духовної семінарії у м. Луцьк [32]. Про навчання та рівень семінарриста свідчать позитивні відгуки керівництва семінарії. У характеристиці на семінарриста ректор навчального закладу протоієрей Миколай Тучемський писав, що незважаючи на порівняно слабе володіння російською мовою, але завдяки наявності у семінарриста Цюки сильної пам'яті, наполегливості, старанності та працелюбності, він закінчив повний курс за «першим розрядом» [33]. Збереглася виписка з атестату, у якій з 20 навчальних дисциплін з 24-х були оцінки «відмінно». 22 травня 1956 р. єпископом Волинським та Рівненським Палладієм (Камінським) рукоположений у сан ієромонаха [20].

21 травня 1956 р. ієромонах Сергій (Цюка) пише прохання на ім'я ректора Московської духовної академії протоієрея Костянтина Ружицького про зарахування його на перший курс. Розглянувши відповідні документи, що були надіслані до Москви (позитивна рекомендація Мукачівсько-Ужгородського єпископа Іларіона [17], схвальна характеристика ректора Волинської духовної семінарії прот. М. Тучемського [33], атестат з оцінками [5] та ін.) керівництво академії прийняло рішення про зарахування о. Сергія без складання іспитів.

Про академічний період в житті ієромонаха Сергія (Цюки) дізнаємося з його особової справи. У одному з документів ректор академії прот. К. Ружицький так характеризував здібного академіста: «За время своего обучения в Академии иеромонах Сергий проявил особое усердие в выполнении послушаний по Академическому храму, а летом 1958 года, когда остальные учащиеся священнослужители не остались на каникулярное время в Академии, иеромонах Сергий в период всего летнего времени своим непрерывным служением в Академическом храме оказал большую услугу. Иеромонах Сергий и в настоящее время безотказно, не считаясь с чредой, принимает участие в служениях в Академическом храме, проявляя при этом хорошую успеваемость в учебных занятиях при наилучшем благочестном поведении» [23]. Працелюбність ієромонаха Сергія виявлялася у всьому. Він єдиний з студентської братії, добровільно зголосився почистити забруднений володязь і сильно застудився. Наслідком важкої хвороби стали страшні струпи, які покрили все його тіло і не проходили потім протягом кількох років [7]. Цей факт підтверджує документ – лист інспектора МДА архимандрита Леоніда (Полякова) начальнику станції Москва-Київська, з проханням посприяти у придбанні квитка на потяг до станції Чоп «студенту III-го курса, получившему отпуск после длительной болезни» [19].

У 1960 р. за сумлінне служіння православної церкви та з нагоди десятиріччя священницької роботи, з благословення Святішого патріарха Московського і всієї Русі Алексія I, ієромонах Сергій був нагороджений наперсним хрестом. На четвертому курсі навчання в академії Цюка починає активно працювати над підсумковою науковою роботою під керівництвом проф. І.М. Шабатіна. У його особовій справі збереглися листи-відношення до архієпископа Мукачівсько-Ужгородського Варлаама (Борисевича) та директора Державного архіву в Ужгороді з проханням надати дозвіл на користування документами. Робота на тему «Православие и иноческая жизнь в Закарпатье в первой половине XX столетия» складалася з двох томів та була захищена на науковий степінь кандидата богослов'я. Дисертація складалася з двох томів та мала обсяг 535 машинописних аркушів. Структурно робота складається зі вступу, 6 розділів-глав, висновків, додатків та бібліографії.

Розділи мали наступні назви: Возникновение христианства на Закарпатье и его дальнейшая жизнь (с.7-38); Возрождение Святого Православия в Закарпатье (с. 39-122); Происки греко-католиков против православных Закарпатье в период с 1912 г. До окончания Первой мировой войны в 1918 году (с. 123-199); Жизнь православной церкви в Закарпатье и организация Мукачевской епархии в 1918-1931 гг. (с. 200-280); Жизнь и положение Мукачевско-Пряшевской епархии в период 1931-1950 гг. (с. 281-332); Возрождение православного монашества в Закарпатье и его жизнь в период 1900-1950 гг. (с. 333-434). В останньому розділі о. Сергій (Цюка) розглянув історичний розвиток 17 чернечих обителей. У додатках подано ряд важливих документів, оригінали окремих з них не дійшли до нашого часу.

Особливий інтерес викликає джерельна основа роботи. Загалом список джерел та літератури складає 118 позицій, з яких 63 назви – це неопубліковані архівні джерела, щоденники, спогади. В архіві Мукачівсько-Ужгородської єпархії дослідник виявив 29 документів по своїй темі. Серед них послання, розпорядження, скарги, прохання єпископів Іринія (Чирича), Серафима (Йовановича), Йосифа (Цвієвича), Дамаскіна (Грданички), Володимира (Раїча), окремих секретарів та представників духовенства. З архіву Свято-Миколаївського монастиря в с. Іза автор використав «Список и точное описание жизни братии, живущих и живших в монастыре Святителя Николая, что при селе Изе, Округа Хустского в Карпатской Руси», ряд різних протоколів з «книги протоколів Свято-Миколаївського монастиря» (на даний час місце їх знаходження не відоме), рукописи про історію відродження православ'я в Мукачівській єпархії архімандрита Матфея (Вакарова) (1888-1953). У Драгівському жіночому скиту о. Сергій виявив і залучив до наукового аналізу записки невідомого автора про історію обителі. З архіву Липчанського монастиря в роботі використано два документи.

Крім архівів церковних установ о. Сергій використав матеріали особистих архівів діячів православної церкви на Закарпатті: ігумена Феодосія (Боршоша), ієромонаха Гермогена (Скунзяка), протоієрея Димітрія Беякова. Розуміючи, що документів не вистачає, а джерелом історії є народ, дослідник зібрав усні свідчення своїх сучасників, представників духовенства та мирян. Серед них були опитані: архімандрити Боголіп (Церковник), Веніамін (Керечанин), Матфей (Вакаров), Пахомій (Лукач), ігумени Димітрій (Кемінь), Іов (Кундря), Феодосій (Боршош), ієромонахи Вікентій (Орос), Іларіон (Рибарь), Іоанн (Сабов), Мелетій (Рушак), Мефодій (Клинчак), ігумені Параскева (Прокоп) та Марія (Рибарь), монахиня Євгенія (Фаркавець), схимонахиня Макрина (Кемінь), протоієрей Іоанн Мучичка, житель с.Іза, учасник Мараморош-Сиготського процесу Д.М. Сабов.

Дисертація була також добре ілюстрована світлинами тодішніх релігійних діячів та церковних споруд. Скрупульозне вивчення джерел, залучення додаткової літератури, матеріалів преси, все це дало прекрасний результат. Зараз оригінал дисертації зберігається в бібліотеці МДА. Кілька років тому робота була опублікована в Росії, але лише кілька екземплярів потрапило на Закарпаття. У 2013 р. черниці Липчанського монастиря видали роботу архімандрита Сергія (Цюки) окремою книгою [28].

Журналіст Т. Гур'єва в статті-некролозі в пам'ять о. Сергія писала: «Ієромонах Сергій (Цюка) был одним из лучших учеников Академии, в его дипломе – только одна «четверка» по семестровым сочинениям (для уроженца Западной Украины, учившегося в приграничной школе то на чехословацком, то на венгерском, то на украинском языках, эта оценка абсолютно простительна), зато по всем остальным предметам, включая Основное, Догматическое и Нравственное Богословие, Конституцию СССР, древнееврейский, греческий, латинский, немецкий языки и стилистику русского языка – круглые «пятерки» [7].

Після отримання диплому Навчальний комітетом був направлений у розпорядження Ярославського єпископа. За матеріалами Т. Гур'євої о. Сергій служив в Федорівському кафедральному соборі м. Ярославля. Зважаючи на високий інтелектуальний рівень, молодого ієромонаха планувалося відправити на роботу в одне із європейських представництв РПЦ. Однак, здібного ченця взяли на замітку й органи КДБ. Свідомо відмовившись від співпраці з

органами безпеки, ієромонах Сергій поставив крапку на своїй кар'єрі. Його направили в с. В'ятське, за 30 кілометрів від Ярославля, де попередній священник публічно відрікся від Бога. «Поэтому мне предстоит делать много, чтобы успокоить народ, и показать им, что не все священники одинаковые, а есть и настоящие» – писав о. Сергій у листі до професора МДА Івана Шабатіна [22]. Крім того, до приходу належало 48 навколишніх сіл, що значно утруднювало роботу.

Про подвижницький характер отця Сергія і його самовіддане служіння своїй справі красномовно свідчить один епізод з його біографії, що відноситься за часом до середині 1960-их років, коли він служив настоятелем церкви в селі Горки. В особистому архіві священника збереглася чернетка Прохання, адресованого архієпископу Ярославському та Ростовському, в якому, зокрема, говориться: «...Я получил письмо от Вашего секретаря, в котором изложено Ваше мнение, чтобы мне занять должность настоятеля храма в с. Норском Ярославского района и области... Вашим предложением, Владыко, Вы оказываете мне очень большую услугу, которой я не достоин. Но, дорогой Владыко, Вы уже меня очень хорошо знаете, что я своих слов додерживаюсь до конца, а поэтому раз я в прошлом году сам подал Вам прошение, чтобы Вы перевели меня из г. Ростова «в самый бедный и отдаленный приход, в самую непроходимую глушь», то я и в настоящее время желал бы, чтобы это мое прошлогоднее прошение оставалось бы пока в силе, т.к. в действительности такой приход, как Горки, мне как монаху только и соответствует...» [7]. Владика погодився з проханням ієромонаха Сергія та залишив його на попередньому місці служіння.

Після Ярославського району о. Сергій служив у Ростовському, звідки був переведений в селище Некрасовське. У храмі «Утоли моя печали» ієромонах Сергій прослужив 24 роки. Двічі робив великий ремонт храму. Після другого поновлення, коли оздоблення церкви сяяло чистотою і свіжими фарбами, хтось кинув у вікно димову шашку, яка закоптилася святі лики, стіни і стелю. Довелося все відмивати і прибирати заново. Шість разів храм обкрадали. Транспорту не було, і о. Сергій, незважаючи на слабе здоров'я, ходив на всякі треби по навколишніх селах пішки. Грошових питань він не торкався. Фінансами храму розпоряджалася староста. Коли на додаток до крихітної зарплатні він почав отримувати пенсію, всю її віддавав на потреби храму [7].

У 1997 р., за віддане служіння православної церкві та до 70-річчя архімандрит Сергій (Цюка) був нагороджений Орденом Руської Православної Церкви преподобного Сергія Радонежського III ступенів. Вдячні некрасовці, на знак глибокої вдячності і поваги до заслуг отця Сергія, назвали його Почесним жителем селища. Диплом про присвоєння цього світського звання висів у нього на стіні поряд зі свідоцтвом про прийняття чернечого сану.

Коли в селищі згорів 12-квартирний будинок, отець Сергій був одним з перших, хто зробив внесок на рахунок допомоги погорільцям. І так було завжди, коли хтось потрапив у біду. Сам він жив у скромності, що межувала з убогістю. Нічого не мав, у всьому собі відмовляв. Все, що йому дарували – роздаровував і роздавав іншим. Багато колег по цеху (священники, як і прості люди з різних країв і областей, відвідували його дуже часто) під'їздили до порога убогого житла батюшки на дорогих автомобілях, а він приймав їх на старому дивані, сідати на який можна було тільки на півсили.

Незважаючи на зовнішню строгість і надзвичайну вимогливість до себе, батюшка був дуже привітний і доброзичливий до людей. До нього йшли і з горем, і з радістю, зверталися за розрадою і порадою. І завжди він умів знаходити найпотрібніші і найпереконливіші слова. Він давав людям правильне розуміння життя, зміцнював сили, випромінював світло. Багато хто помічав, що від нього виходить справжня благодать. Велика була і сила його молитви: розганяла хмари, знімала втому. Ті, кому пощастило спілкуватися з отцем Сергієм не тільки в церковних стінах, відзначають його приголомшливу дотепність, енциклопедичну ерудицію, інтелігентність, самокритичність, вміння прощати.

На робочому столі отця Сергія було безліч книг, за якими можна було скласти уявлення про його духовного життя і коло інтересів. Життя Олександра Поздеевського і Серафима Саровського, «Орфографічний словник російської мови», «Требник», «Атлас світу»,

«Настільна книга священнослужителя», «Словник іноземних слів», «Праці, Послання, Слова і Промови» митрополита Симона (колишнього архієпископа Рязанського і Смоленського, однокашника отця Сергія по Московській Духовній Академії), православні газети і журнали.

Помер архімандрит Сергій 9 квітня 2004 р. Поховали батюшку поблизу храму в простій чернечій труні. На могилі був встановлений дубовий хрест [21].

Архімандрит Сергій (Цюка) був один із тих священників, що на належному рівні займалися вивченням історії православної церкви на Закарпатті. Висока фахова підготовка, доступ до джерел, професійні консультації керівника дали йому можливість підготувати солідне наукове дослідження, актуальність якого зберігається і до сьогодні.

Джерела та література:

1. Аверій (Таушев), архієпископ. Кончина Ігумені Параскеви // Православная Русь. – 1967. – № 10. – С. 4-5.
2. Автобіографія от 21.06.1956 г. // Личное дело иеромонаха Сергия (Цюка) // Архив Московской духовной академии.
3. Акафист преподобному и богоносному отцу нашему Иову Угольскому. Житие. Издательский отдел Хустской епархии, 2008. – 56 с.
4. Архимандрит Иов (Кундря) // ЖМП. – 1986. – № 3. – С. 29.
5. Аттестат об окончании Волынской Духовной Семинарии иеромонахом Сергием (Цюкой) от 20 июня 1956 г. // Личное дело иеромонаха Сергия (Цюка) // Архив Московской духовной академии.
6. Bélay Vilmos, Máramaros megye társadalma és nemzetiségei. Bp., 1943. 224 p.
7. Гурьева Т. Последний поклон. Памяти архимандрита Сергия // Районные будни. – 2004. – 14 апреля.
8. Данилець Ю. Обраний Божим Провидінням. Життєпис преподобного Олексія Карпаторуського сповідника. – Чернівці: Місто, 2013. – 168 с.
9. Данилець Ю. Преподобний Іов (Кундря) Угольський (18.05.1902-28.07.1985) // Наукові записки Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архімандрита Василя (Проніна). 2011. – №1. – С. 36-50.
10. Данилець Ю. Преподобний Іов (Кундря) Угольський // Сповідники та Подвижники Православної Церкви на Закарпатті в ХХ ст. / Авт. кол.: Ю. Данилець – голова авт. кол., архієпископ Феодор (Мамасуєв), архієпископ Антоній (Паканич), прот. О. Монич, А. Світлінець, Д. Анашкін, С. Канайло, В. Міщанин, іеромонах Пімен (Мацола), прот. В. Юрина. – Ужгород, 2011. – С. 25-46.
11. Данилець Ю. Святий наших днів: преподобний Іов Угольський // Православний літопис. – 2008. – №4. – С. 23-25.
12. Данилець Ю. Сповідниця імені Христового. Життєвий шлях ігумені Параскеви (в схемі Ніни) (Прокоп) (30.04.1896-4.04.1967), настоятельки Липчанського та Мукачівського православних монастирів. – Ужгород: ПП Мульти Арт, 2014. – 294 с.
13. Danileț Iurie. Viața Sfântului Alexie Carpatinul / Traducere de Diana Guțu. – București: Editura Areopag, 2015. – 112 s.
14. Денасий Пантелеимоновский, святогорец-инок. Повесть об обращении и присоединении на Афоне Угросуса униата в Православие и о русских, о православии и об униате в При-карпатской подьяремной Руси прежде и теперь. – Шамордино: Типография Казанской Амвросиевской женской пустыни, 1913. – 90 с.
15. Державний архів Закарпатської області. – Ф. Р – 1490. – Оп. – 4д. – Спр. 169. – На 121 арк.
16. Житіє преподобного Олексія Карпаторуського, сповідника. – Хуст, 2001. – 32 с.
17. Иларион, епископ Мукачевский и Ужгородский. Рекомендация от 22 августа 1956 г. // Личное дело иеромонаха Сергия (Цюка) // Архив Московской духовной академии.
18. Kárpátalja településeinek vallási adatai (1880-1941) Központi Statisztikai Hivatal / Dr. Kerecs József (szerk), Czibulka Zoltán (összeáll.). – Budapest, 2000. – 245 p.

19. Леонид, архимандрит. Инспектор МДА. Начальнику станции Москва-Киевская // Личное дело иеромонаха Сергия (Цюка) // Архив Московской духовной академии.
20. Палладий, Епископ Волынский и Ровенский. Грамота о рукоположении в сан иеромонаха иеродиакона Сергия (Цюка) от 24 мая 1956 г. // Личное дело иеромонаха Сергия (Цюка) // Архив Московской духовной академии.
21. Печкин В. Некрасовцы простились с о. Сергием // Районные будни. 2005. – 14 апреля.
22. Письмо проф. И.Н. Шабатину от 1 ноября 1960 г. // Личное дело иеромонаха Сергия (Цюка) // Архив Московской духовной академии.
23. Прощение на имя Святейшего Патриарха Московского и всея Руси Алексия I от 16 марта 1960 г. // Личное дело иеромонаха Сергия (Цюка) // Архив Московской духовной академии.
24. Разгулов В., Фролов К. Апостол Карпатской Руси. – Береговская районная типография, 2001. – 91 с.
25. Рачук Г. Подвижник Руси Карпатской. Архимандрит Иов (Кундра). – М.: Паломник, 2008. – 298 с.
26. Рачук Г. Путь к святости. Преподобный Алексей Карпаторусский. – М.: Успенско-Казанский монастырь, 2009. – 484 с.
27. Савва, епископ Мукачевский и Ужгородский. Схиархимандрит Алексей (Кабалок) (1877-1947) // Журнал Московской Патриархии. – 1979. – №1. – 18-20.
28. Сергей (Цюка), иеромонах. Православие и иноческая жизнь в Закарпатье в первой половине XX столетия. – Липча, 2013. – 492 с.
29. Список и точное описание братии живущих и живших в Монастыри Святителя о. Николая, что при селе Иза, округа Хусткаго в Карпатской Руси // Архив Свято-Миколаївського чоловічого монастиря с. Іза Хустського р-ну Закарпатської області.
30. Споров Б. Уголька, или Отец Иов // ЖМП. – 1993. – № 5. – С. 75-83.
31. Станканинец Г., прот. Схиархимандрит Алексей (Кабалок) // ЖМП. – 1948. – № 2. – С. 69-70.
32. Федчук О. Волинська духовна семінарія (1945-1964): монографія / О. Федчук. – Луцьк: Видавн. від. Волин. єпархії УПЦ, 2013. – 260 с.
33. Характеристика студента Волынской Духовной Семинарии выпуска 1956 г. иеромонаха Сергия Цюки от 10. 08. 1956 г. // Личное дело иеромонаха Сергия (Цюка) // Архив Московской духовной академии.
34. Шабатин И. Памяти основательницы и кормчей закарпатского женского монашества // Журнал Московской Патриархии. – 1967. – № 7. – С. 21-25.

ПЕРЕРВА Володимир –

кандидат історичних наук, доцент Білоцерківського інституту економіки та управління університету «Україна» (Біла Церква)

**Адміністрація церковнопарафіяльних шкіл Волинської єпархії
XIX – поч. XX ст. у світлі документів Російського державного
історичного архіву в м. Санкт-Петербурзі**

Всебічна підготовка майбутніх педагогів передбачає вивчення історії розвитку освіти, передусім шкільної. Остання ж в Україні має рельєфно виражений регіональний характер - зокрема, на Волині (як і на Правобережжі в цілому) у вищезначений період помітно переважали церковнопарафіяльні школи, котрі становили абсолютну більшість. Але в монографічних виданнях - як дореволюційних, так і в сучасних, парафіяльному шкільництву зазвичай приділяється мінімум уваги. Історики часів Російської імперії мало враховують регіональну специфіку української освітньої історії, котра далеко не завжди вписується у загальноросійську парадигму [1, с. 3-18; 2, с. 512-522]. У радянський час про парафіяльні школи історики освіти якщо й згадували, то виключно у негативному ключі. [5, с. 69-70]. Сучасні дослідники освітньої діяльності духовенства зазвичай спираються на опубліковані